

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIX

Cena lista je \$8.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23. ILL., TOREK, 18. NOVEMBRA (NOV. 18), 1947

Subscription \$8.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 226

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Francoski premier Ramadier se posvetuje s političnimi voditelji

Komunisti zapretili z akcijo in obsodili vladne odredbe. Stavke v pristaniških mestih. Reynaud bo morda formiral nov kabinet

Paris, 17. nov.—Socialistični premier Paul Ramadier je imel danes z voditelji političnih strank, na katerih so razpravljali o resnih problemih. Med temi so stavke v Marsellu in drugih pristaniških mestih ter opozicija s strani stranke generala Charlesa de Gaulle.

S premierjem so se sestali Vincent Auriol, predsednik republike; Leon Blum in Guy Mollet, vodilna socialistična; Georges Bidault, zunanji minister; Robert Lecourt, predsednik skupščine; Pierre Teilhard, vojni minister in reprezentant republikanske stranke; Edouard Herriot in Vincent Badie, reprezentanta stranke socialnih radikalcev; Marcel Ruclore, poljedelski minister, in poslanec Rene Coty, reprezentant neodvisnih republikancev.

Komunisti so zapretili z masovno akcijo in obsodili vladne odredbe, ki so bile uveljavljene v zadnjih dneh. Te določajo zvišanje cen elektrike, plinu in vozovnice na železnicah.

Ramadier upa, da bo ojačil in razširil svoj kabinet. Možnost je, da bo Francija dobila novega premierja. Odločitev bo morda padla jutri, ko se bo v skupščini pričela debata o stavki in izgredih v Marsellu in drugih mestih. Skoro vse luke ob Sredozemskem morju so prizadete zaradi stavke.

Paul Reynaud, bivši premier, je razkril, da je razpravljal z Ramadriem o formiranju nove vlade, ki naj bi korakala po srednji poti med komunisti na levi in desničarji De Gaulleve stranke. Reynaud je dejal, da je uverjen, da bi pogajanja med njim in voditelji različnih političnih grup rezultirala v dosegu sporazuma.

Reynaud je bil predsednik vlade, ko so Hitlerjeve sile invadirale Francijo. Gotovo je, da bi sledila drastična revizija ekonomske politike, če bi Reynaud prevzel predsedništvu vlade, ker je znan kot finančni veščak.

Ramadier skuša formirati tretjo politično silo za borbo proti komunistom in generalu De Gaulleu. Tvorili naj bi jo socialisti, republikanci, socialni radikalci in neodvisneži. Napetost med komunisti in vsemi drugimi političnimi strankami se je povečala.

Danes bodo člani De Gaulleve stranke prevzeli mestno vladno v Parizu. Pri nedavnih občinskih volitvah so dobili večino sedežev v mestnih odborih. Pričakuje se, da bo za župana v Parizu izvoljen na seji sveta Pierre de Gaulle, brat generala.

List Populaire, glasilo socialistične stranke, opozarja na nevarnost komunističnih izgovorov v Parizu. Policijske enote so bile mobilizirane za akcijo. Zastrahilo se mestno hišo in druga javna poslopja.

Ameriška misija v Grčiji ojačena

Raztegnitev operacij proti gerilcem

Washington, D. C., 17. nov.—Vojni departament je razkril, da je bila ameriška vojaška misija v Grčiji ojačena, zaeno pa je naznanil, da se situacija v Grčiji ne bo zboljšala, dokler ne bodo gerilske sile, ki se bore proti grški armadi, zdrobljene.

Sinoči je odletelo iz Washingtona v Atene 20 vojaških častnikov. Ameriška vojaška misija v Grčiji bo povečana na 170 članov. Tvorijo jo vojaški in mornarični častniki.

Truman je nedavno informiral javnost, da vojaška misija šteje 62 častnikov. Takrat je tudi naglasil, da se Grčija ne bo dvignila na noge, dokler ne bodo gerilske sile uničene.

Kongres je na podlagi Trumanove doktrine sankcioniral pomoč \$400,000,000 Grčiji in Turčiji.

Trupla žrtev eksplozije najdena

Nampa, Idaho, 17. nov.—Trupla žrtev eksplozije, ki je razdejala poslopje, v katerem sta bila restavracija in gostilna, so bila najdena. Pet oseb je bilo ubitih in čez 40 ranjenih v eksploziji. Oblasti so ugotovile, da je plin povzročil eksplozijo.

Domače vesti

Obiski

Chicago.—Ob koncu tedna so obiskali glavni urad SNPJ: Frank Ermenc, John Rovsek, John Ocvirk in John Ocvirk ml., vsi iz Milwaukeeja.

Iz Strabane

Strabane, Pa.—Pri družini Harry Rozanc so se oglasile rojenice in pustile prvorojenčka, pri družini Felix Sackinsky pa hčerko. Oba sta postala člana društva 138 SNPJ, kakor sta tudi njuna očeta.—V bolnišnici Mercy v Pittsburghu se nahaja Josefina Kotar, ki se je morala podvreči operaciji.—V bolnišnici Canonsburg se nahaja Mary Strajnar, Frank Batista in John Kovach, iz bolnišnice pa so se vrnil: Frank Kirm ml., Cecilija Šekinc, Anna Vrček, Mary Kavšek in Ivanka Krulz, vsi člani društva 138, ki jim želi hitrega okrevanja.

Nov grob na vzhodu

Jamaica, L. I., N. Y.—Dne 10. nov. je v bolnišnici umrla Mary Čik, rojena Beljan, stara 67 let. Zapušča sina Jacka Piškurja in dve vnukinji, v Brooklynu pa brata in sestro.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Frank Barbič ml. si je 13. nov. prebil kost na lakti roke pri padcu na pošti (postaja Beachland), kjer dela. Moral je ostati doma.—V bolnišnici je umrla Anna Kovach iz Collinwooda, stara 63 let, doma z Ogrskega. Zapušča dva sinova, poročeno hčer in tri vnuke.—Iz Nemčije je bilo pripeljana truplo Franka R. Blatnika, ki je padel na bojišču 29. nov. 1944. Pokojni je bil sin Franka Blatnika iz Newburgha.—V bolnišnici je umrla pod dolgi 15-letni boleznimi Mary Hočvar iz Euclida, doma iz Kamnega vrha, fara Ambrus. Zapušča dva sinova, šest poročenih hčera, brata Franka in Charlesa Mohorčiča in sestro Ursulo Legan. Bila je članica SDZ in SZZ.—Pri dru-

žini John in Frances Homeck so se oglasile rojenice in pustile prvorojenčka.—Iz bolnišnice se je vrnila Frances Collins, hči mrs. Zupanc iz Collinwooda.

Nov grob na zapadu

Los Angeles, Cal.—Dne 3. nov. je umrla Josephine Paulic, stara 67 let, doma iz Orehovalice pri St. Jerneju, Dolenjsko. Podlegla je poškodbam, katere je dobila pri padcu z lestve, ko je doma umivala okna. Bila je civilno pokopana. Tukaj zapušča družino, ki je večinoma včlanjena pri SNPJ.—Tukaj se nahaja na počitnicah Katie Horvatin iz Chicaga.

Popravek

Chisholm, Minn.—V poročilu o smrti Franka Jenkota v domačih vesteh je bilo par pomot. Pravilno bi se moralo glasiti, da je bil tajnik društva 110 SNPJ od 1939, ne 1917, ko se je preselil v to naselbino. Drugič bi se moralo glasiti, da zapušča hčer Angelino Nelsen, ne Jensen.

Sovjetska unija se lahko brani

Višinski posvaril občudovalce Hitlerja

New York, 17. nov.—Andrej Višinski, ruski pomočni zunanji minister, je v svojem govoru odprto posvaril vse občudovalce in posnematelje Hitlerja in Napoleona, "naj se ne udajajo nevarni iluziji glede Sovjetske unije, temveč zapomnijo nauke zgodovine."

On je govoril pred člani sveta sovjetsko-ameriškega prijateljstva. Poveljeval je mogočnost sovjetske oborožene sile in naglašal, da se Sovjetska unija lahko brani pred sovražniki, če bi jo napadli, da si cilj njene zunanje politike mir in varnost. Ponovno je udaril po vojnih hujskačih.

"Kaj se dogaja v Ameriki?" je vprašal. "Listi in članki v magazinih podžigajo javno mnenje v prilogi vojni proti sovjetski vladi. Piktetna linija je pred ruskim konzulatom v New Yorku. Tvorijo jo ženske. Kdo jim daje napise, živila in denar? Vojni hujskači."

Čini John in Frances Homeck so se oglasile rojenice in pustile prvorojenčka.—Iz bolnišnice se je vrnila Frances Collins, hči mrs. Zupanc iz Collinwooda.

Nov grob na zapadu

Los Angeles, Cal.—Dne 3. nov. je umrla Josephine Paulic, stara 67 let, doma iz Orehovalice pri St. Jerneju, Dolenjsko. Podlegla je poškodbam, katere je dobila pri padcu z lestve, ko je doma umivala okna. Bila je civilno pokopana. Tukaj zapušča družino, ki je večinoma včlanjena pri SNPJ.—Tukaj se nahaja na počitnicah Katie Horvatin iz Chicaga.

Popravek

Chisholm, Minn.—V poročilu o smrti Franka Jenkota v domačih vesteh je bilo par pomot. Pravilno bi se moralo glasiti, da je bil tajnik društva 110 SNPJ od 1939, ne 1917, ko se je preselil v to naselbino. Drugič bi se moralo glasiti, da zapušča hčer Angelino Nelsen, ne Jensen.

ITALIJANSKA VLADA ODGOVORNA ZA IZGREDE

De Gasperi štiti interese ameriških bankirjev

POLICIJA NAPADLA DEMONSTRANTE

Rim, 17. nov.—Glasila levičarskih strank so obdolžila vlado premierja Alcida de Gasperija odgovornosti za izgrede v italijanskih mestih, v katerih je bilo deset oseb ubitih in veliko številno ranjenih. De Gasperi je vodja stranke krščanskih demokratov, ki ima oporo pri Vatikanu in Ameriki. Premier je pred nekaj meseci izključil komuniste in levičarske socialiste iz svoje vlade.

Desničarji trdijo, "da so izgrede provocirali komunisti in da so uvod v civilno vojno."

List L'Unita, glasilo komunistične stranke, je objavil uvodnik z ostro obsodbo De Gasperijeve vlade. Uvodnik poudarja, da vlada štiti interese italijanskih kapitalistov in ameriških bankirjev.

List Umanita, organ desničarskega krila socialistične stranke, pravi, da so homotije v Italiji posledica kavsanja med Ameriko in Rusijo. Situacija se bi zboljšala le s formiranjem mogočne stranke socialnih demokratov, katere ne bi smela biti pod vplivom zunanjih sil, temveč zvesta načelom svobode in demokracije.

Izgredi in nemiri se nadaljujejo v Rimu in okolici, Milanu, Turinu, Benetkah in drugih mestih. Voditelji Italijanske delavske konfederacije so naslovili pismo premierju De Gasperiju s svarilom pred posledicami, ki bodo prišle, če ne bo njegova vlada uveljavila potrebnih reform.

Jutri bodo člani skupščine razpravljali o ustavnih provizijah, ki naj bi ščitile ustanove italijanske republike. Notranji minister Mario Scelba je naznanil, da je bila policijska sila za obrambo republike povečana na 75,000 mož.

Poročilo iz Padove pravi, da

Ustava za svetovno vlado sestavljena

Objavljena bo prihodnje leto

Chicago, 17. nov.—Ustava za svetovno vlado, katero naj bi izpopolnila organizacija Združenih narodov, je sestavljena. Sestavila jo je šest profesorjev čikaške univerze in pet drugih profesorjev.

Dr. Robert M. Hutchins, kancelar čikaške univerze, je načelnik skupine, ki se imenuje odbor za sestavo ustave svetovne vlade. Odbor je bil na delu 18 mesecev.

Ustava vključuje spored pravice, aličen onemu v ameriški ustavi. Te so garancija verske svobode in drugih pravic. Ob last svetovne vlade naj bi vključevala:

Polno kontrolo vseh vojnih sredstev, med temi atomskega orožja.

Vzdrževanje svetovne policijske sile. Nobena država ne bi smela imeti večje sile kot bi jo potrebovala za zatiranje krajevnih uporov.

Jurisdikcijo nad svetovno trgovino in komunikacijami.

Posebno razsodišče, ki naj bi izravnavalo spore med državami.

Pravico do nalaganja in pobiranja davkov ter izdajanja mednarodnega denarstva preko svetovne banke.

Svetovna ustava bo objavljena v marcu ali aprilu prihodnjega leta na podlagi predlaganih revizij. Stopila naj bi v veljavo po ratifikaciji s strani vlad držav, ki so članice Združenih narodov.

Veterani razbili komunistični šod

Bridgeport, Conn., 17. nov.—Vojni veterani in člani Ameriške legije so razbili komunistični šod v tem mestu. Govorniki so morali utihniti.

so policijske enote napadle in razpršile demonstrante, ki so se zbrali pred mestno hišo. Med demonstrante so metale plinske bombe. V Cernigoli v bližini Foggije je bila oklicana generalna stavka.

Komunistična stranka je objavila manifest s pozivom za borbena enotnost in strmoglavljenje De Gasperijeve vlade zaradi kriminalnih akcij. Ena je potiskanje Italije v suženjstvo, da bi postala vazalka Amerike na podlagi Marshallovega načrta.

LASTNIKI STANOVANJ SILIJO NAJEMNIKE V PODPIS POGODB

Washington, D. C.—(FP)—Tighe E. Woods, upravitelj zveznega urada za kontrolo stanarstva in gradnje stanovanj, je v svojem poročilu objavil številka glede najemniških pogodb. Te kažejo, da je do 1. novembra več ko milijon posameznikov podpisalo pogodbe z lastniki stanovanj za "prostovoljno" zvišanje najemnine.

Izmed 1,508,900 prijavljenih pogodb, ki morajo biti potrjene v uradu za kontrolo stanarin, je bilo 1,340,000 potrjenih, ostale pa niso bile odobrene. To število predstavlja 3.5 odstotka vseh družin, ki jih krije zvezni zakon. Klavzula, ki dovoli lastniku stanovanja in najemniku "sporazum" glede zvišanja najemnine do 15%, določa, da o stanje pogodba v veljavi do zaključka leta 1948.

Glavni vzrok, da so najemniki v tolikem številu podpisali najemniške pogodbe, je bojazn, kaj se bo zgodilo, ako kongres ne podaljša kontrole stanarin. Sedanji ohiapni zakon poteče 1. marca prihodnjega leta, ako mu kongres ne podaljša življenja.

V avgustu je bilo odobrenih

PRIHODNJE ZBOROVANJE SKUPŠČINE V EVROPI

Predlog sprejet kljub opoziciji s strani Velike Britanije

PALESTINSKO VPRAŠANJE V OSPREDJU

New York, 17. nov.—Delegati so sprejeli predlog, da se zborovanje generalne skupščine Združenih narodov vrši prihodnje leto v Evropi. Premestitev zborovanja iz New Yorka v Evropo bo stalo Združene narode čez milijon dolarjev. Amerika nosi zdaj 39 odstotkov stroškov in bo morala prevzeti večji delež dodatnega bremena.

Predlog je bil sprejet kljub opoziciji s strani reprezentantov Velike Britanije. Njihovi argumenti proti predlogu so nalezili na gluha ušesa. Pri glasovanju je bil sprejet z 32 proti 17 glasovom, osem držav pa se je vzdržalo glasovanja.

Ruski delegati so izjavili, da zadeva, kje naj se prihodnje zborovanje vrši, ni važna, glasovali pa so za Evropo. Hartley Shawcross, britski delegat, je dejal, da Velika Britanija ne more prevzeti dodatnih stroškov.

Kot mesta, v katerih naj bi se vršilo zborovanje skupščine, so omenjena Pariz, Ženeva in Bruselj. Končno odločitev bodo izrekli Trygve Lie, generalni tajnik, in devet članov odbora Združenih narodov. Kuba je predlagala, naj država, v kateri se bo vršilo zborovanje skupščine, prevzame dodatne stroške. Njen predlog je bil poražen z veliko večino glasov.

Storjeni so bili koraki glede zaključanja zborovanja skupščine prihodnji teden. Nekateri delegati so zavzeli stališče, da mora biti palestinsko vprašanje rešeno pred zaključanjem. Med temi je bil avstralski delegat in zunanji minister Herbert V. Evatt. On je načelnik odbora za Palestino, katerega tvorijo reprezentanti 57 držav.

Pred političnim odborom je vprašanje pravice vetiranja. To pravico imajo v varnostnem svetu Amerika, Rusija, Velika Britanija, Francija in Kitajska. Odločitev bo morda padla pred zaključanjem sedanjega zasedanja generalne skupščine.

Kongres posravlja tornado problemov.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$9.00 na leto, \$4.00 na pol leta, \$2.00 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co. \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$9.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poltrdnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

K "Marshalllovemu načrtu"—III

Kdor misli, da je Wall Street pripravljen potrošiti do \$20 milijard za "pomoč" zapadni Evropi iz kakšnega humanitarnega ali demokratičnega namena, tak človek zelo slabo pozna kapitalizem. Sicer je resnica, da bo šel ta denar večinoma iz ljudskih žepov, toda wallstreetarji bi se z vsemi silami upirali tudi temu, ako bi se ne strinjali s projektom, kajti tudi oni so danes visoko obdavčeni. Vendar pa ne toliko, da bi se njih bogastvo krčilo. Nasprotno je resnica. Kljub visokim davkom bogatini postajajo bogatejši, kajti levji delež davkov pade na široke ljudske mase, na drugi strani si pa bogatini znajo polskati luknje v davčnih zakonih, ker si lahko najamejo zvite odvetnike in davčne eksperte. Navaden delavec ali farmer si tega ne more privoščiti. Za majhne davkoplačevalce sploh ni luknje. V relativnem pomenu besede pa sicer danes ni nihče majhen davkoplačevalec, to je davčno malo obremenjen. Kakor je nedavno izjavil senator Taft, danes vsak ameriški delavec dela tri dni izmed vsakih sedmih dni za vladno—za davke, direktne in indirektno. Taft se zelo ogreva za znižanje davkov, sicer ne delavcem, marveč plutokratom. Zato se tudi nekaj upira "Marshalllovemu načrtu", ker se mu vidi preveč potraten. Taft misli, da je mogoče rešiti kapitalizem v zapadni Evropi na cenejši način. Ampak se moti.

Kar se nas tiče, nismo proti "Marshalllovemu načrtu" vsled velike davčne butare, dasi je to tudi problem za slehernega delavca, posebno za slabo plačane, za bolne in stare ljudi. Temu načrtu nasprotujemo največ vsled tega, ker je baziran na farbanju ljudstva tako v Ameriki kot vsej zapadni Evropi. In sicer farbajo ljudstva v tej deželi z lažjimi besedami, da gre za rešitev "demokracije", zapadne "civilizacije" in za "pomoč" ljudstvu. Vse to je le velik BLUF. V resnici gre tukaj za dominacijo Evrope po ameriškem monopolističnem kapitalizmu in imperializmu, za zavajen socializma in preprečenje socialne revolucije, kakor tudi za zunanje trge. Saj so bili in so morda še lačni tudi v Jugoslaviji, toda jim Washington zadnje pomlad ni hotel dati dovoljenja niti za nakup žita v Ameriki!

Ako bi šlo tukaj res v prvi vrsti za pomoč evropskemu ljudstvu—da o "demokraciji" in "civilizaciji" sploh ne govorimo, kajti to sta relativna pojma in si jih lahko vsakdo po svoje tolmači—toda bi tukaj ne smelo biti nobene izjeme med vzhodno in zapadno Evropo, posebno pa nobene diskriminacije proti deželam, ki so v zadnji vojni najbolj trpele in bile naše zaveznice. In sicer nobene diskriminacije brez ozira na politične režime, dokler ti režimi niso fašistični, marveč vladajo v interesu ljudstva in si prizadevajo, da izveljejo svoje dežele iz kaosa in jih gospodarsko postavijo na noge. Ako bi veljal ta kriterij, potem bi bila ameriška pomoč res pomoč, in sicer tako v interesu prizadetih ljudstev kot tudi svetovnega miru, od katerega zavisi tudi bodočnost Amerike.

Ampak o takem kriteriju ni v tem načrtu za ameriško "pomoč" Evropi nobenega sluha. V resnici so v tem načrtu vključene države, ki niso upravičene do nobene pomoči, kajti v zadnji vojni so bile nevtralne in so se srečno izognile njenih grožot in trpljenja. Te dežele so Švedska, Švica, Portugalska in Turčija. V Švici in na Švedskem na primer vlada velika blagostanje—večje kot v Ameriki. Turčija je bila s svojo "nevtralnostjo" bolj na strani nacistične Nemčije in fašistične Italije kot pa na naši strani. V resnici je Nemčijo skoro do zadnjega zalagala s surovinami, od Anglije in Amerike pa prejela veliko podkupnino za svojo "nevtralnost". Enako bi lahko rekli o Portugalski, ki že dolgo leta je pod Salazarjevo klerofašistično diktaturo, ki se dosti ne loči od Francove v Španiji. Toda obe deželi sta vključeni v "Marshalllov načrt". Še bolj globoko pa je vključena Italija, ki je sploh z vsemi štirimi v ameriškem koritu.

Na drugi strani pa so iz tega načrta izključene vse vzhodno-evropske države z Rusijo vred. Sicer je resnica, da so se same izključile, toda tudi ako bi se ne bile, bi ne bile deležne nič več ameriške "pomoči" kot so jo danes. To je nobene. In kljub temu, da so v vojni največ pretrpele in tri izmed njih—Poljska, Jugoslavija in Rusija—tudi doprinesle največje žrtve k zmagi nad osi, danes ne morejo najeti niti najmanjšega posojila za nakup potrebnih v tej deželi. Še več! V Ameriki ne morejo nakupiti najbolj nujnih potrebščin niti za svoj denar, kajti vladajoče sile so jim zaprle ameriške trge. Na drugi strani je Amerika na široko odprta Francovemu klerofašističnemu režimu, katerega je zbornica Združenih narodov ponovno moralno obsodila. Prav tako so ameriški trgi odprti tudi vsem napol fašističnim diktaturam v Latinski Ameriki.

V bistvu ta ameriška politika proti vzhodni Evropi pomeni—nedeklarirane ekonomske sankcije, ki se bolj in bolj poostrujejo. Ravno zadnje dni smo čitali, da te države z Rusijo vred v prihodnjih treh mesecih ne bodo dobile niti sode ameriškega petroleja. In dobile ga ne bodo niti od Anglije, kajti na petroleju je sama kratka, odvisna od Amerike. Obe državi pa imata svetovni monopol nad petrolejem!

Vsled te sovražne politike so se države v sovjetski sferi z Moskvo vred same prostovoljno izključile iz "Marshalllova načrta". Sicer je bilo že ob sklicanju pariške konference jasno, kam pes tace moli, toda mi smo še vedno mnenja, da je Moskva storila veliko napako, ker je wallstreetarjem tako lepo igrala v roko, namesto da bi jih bila postavila v defenzivo in sodelovala s svojimi "sateliti" vred na pariški konferenci do konca. V tem primeru bi najbrže ne bilo nikakega "Marshalllova načrta", ali pa bi bili taki pogoji, da bi ne bili sprejemljivi skoro za nobeno državo izven DeGasperijeve Italije in Avstrije, ki hočeta postati lutki Amerike in se priklopiti kot klop njenega telesa, da iz njega sesata kri.

Sploh je možno, da bo kongres kljub prostovoljni izločitvi

Razni komentarji

Rockwood, Pa. — Mnogi naši napredni ljudje se ne upajo izraziti svojega mišljenja, ker se bojijo, da jadramo prehitro v militaristično diktaturo in da bodo obdolženi komunizma ali podpiranja komunistične stranke, kar je prav tako slabo v militarističnih očeh.

Ako pridemo tako daleč, vam ne bo pomagalo, če ste mirni, tihi in pokorni, ampak boste morali plačati prav tako, kakor vaš sosed, ki se je politično udeleževal.

Za nas, Jugoslovane, bo zadostno, da smo Jugoslovani, v očeh stoprocentnega Amerikanca pa so vsi Jugoslovani nevarni temu sistemu in zaradi tega ste že kar naprej zapisani v črni knjigi. Zato bi bilo pravilno, da ste vsi aktivni sedaj, dokler je še čas, in skušajte pridobiti tudi druge za to idejo ter vzdignite svoje glas.

Podpirajte vse napredne organizacije finančno in moralno!

Zadnji teden sem čital uredniški članek v Pittsburgh Pressu, v katerem so očrnilo Ameriški slovenski kongres prav mojestersko in nas postavili na črno listo, namreč da smo vsi komunisti, ali da vsaj radi poslušamo strica Jožeta. Mi vsi vemo, da to ni resnica.

Neki kongresnik se je vrnil s Španskega, kjer se je sedel s krvnikom Francem, in sedaj priporoka, da bi morali imeti boljše odnose s Francovo vlado, katere je po njegovem mnenju najboljša vlada v Evropi. Šel je do vplivnih članov v našem zunanjem uradu in to tudi zahteval. Nekdo pa mu je odgovoril: "Sure, we couldn't have any better relations with them as we already have."

V Pittsburghu je govoril Henry Wallace in bilo je zopet več ljudi kot pa prostora. Tukaj se je ponovno pokazalo, da ima ljudstvo še zmiraj malo upanja v bivšega podpredsednika Zedinjenih držav, da bi on nas odrešil militarističnega jarma, v katerega bodo nas prav gotovo vpregli, ako se ne dvignemo vsi kot en moč in jim damo vedeti naše mišljenje v Washingtonu. Da, mi hočemo biti svobodni tudi v bodočnosti!

Danes je Armistice Day in ljudje so se spominjali padlih vojakov. Bilo je veliko govornikov, kateri so še bolj podpirali vojno histerijo. Nekdo pa se je vseeno pravilno izrazil, ko je dejal: "We never lost a war, yet we hope we would never have to win another one."

Kakor hitro pride kakšna delavska vlada na krmilo, nastane takoj silno vpitje, da jo Rusi kontrolirajo in da bodo vse pohrustali, tako da ne bo ostalo niti najmanjše demokratične pravice na svetu.

Zadnji teden pa je bivši japonski kolaborator strmoljavil vlado v Siamu, toda v Ameriki se niso radi tega nič razburjali, da bo Japonska zopet prišla na krmilo in da bodo morali naši fantje prelivati kri za naš vse-mogočni dolar.

Frank Dormish.

Glas iz Marianne

Marianna, Pa. — Z zanimanjem čitam Irmanovo povest "Gremo v Ameriko." Z nekim Karlom Irmanom sva skupaj služila vojake v stari Avstriji, in sicer pri 57. pionirskem bataljonu. To je bilo od l. 1903 do 1906.

Karl Irman je bil velike postave in močan. V Prosveti sem videl sliko Josepha Irmana in zdelo se mi je, da je malo podoben Karlu Irmanu. Vseeno bi

ruskega bloka sprejel take pogoje za to ameriško "pomoč", ki za več zapadnih držav sploh ne bodo sprejemljivi. Priporočilo Harrimanove komisije je, kakor tudi državnega departmanta, da kongres postavi strogo kontrolo za vse države, ki bodo hotele biti deležne te "pomoči". Edina razlika med obema je v tem, da komisija priporoča ustanovitev posebnega vladnega organa, državni departman pa zahteva kontrolo nad to "pomočjo" v svojih rokah. Končno beseda, bo najbrže imel državni departman, ki bo lažje maskiral svoje umešanje v notranje zadeve "lačnih" držav kot pa bi ga mogel kak "rekonstrukcijski" organ.

(Po zaključku tega članka čitamo, da bo kongres zahteval od zapadne Evrope—vojaških baz, uranijske rude in razne "strategične" surovine v zameno za to "pomoč" . . .)

Slika kaže bojevitiga senatorja Glena Taylorja iz Idaha, ki je skušal alarmirati deželo pred kampanjo vojnega hujškanja. V vlogi Paula Reveroja je z zapada jezdit v Washington in na poti govoril proti vojni in sušanji politiki Trumanove administracije.

me, če bi mi br. Irman pismeno sporočil, ali je bil morda dotični Karl Irman njegov brat. Moj naslov: Marianna, Pa., Box 44.

Dne 8. oktobra sem čital žalostno novico, da je umrla v Chicagu dobro poznana Agnes Mejaš. Ona je živela pred leti v Marianni. Doma je bila iz naše sosedne ftre Šmarje pri Jelšah, prav na meji, jaz pa v fari Zibka pod Tinsko goro na Spodnjem Štajerskem.

Pokojnica je bila dobra gospodinja in naprednega mišljenja. Naj ji bo lahka ameriška zemlja, sorodnikom pa moje globoko sožalje.

Pongrac Cvirn.

Barbertončanje poidemo v Jugoslavijo 6. decembra

Barberton, O. — Menda ni Slovenca ali Slovenke, da ne bi zopet rad videl svojo domovino Jugoslavijo odnosno Slovenijo. Vskakemu ameriškega naseljenca je gotovo še v spominu njegova rojstna vas in okolica. Senožeti, hribi, gore, potoki, reke, gozdovi in polja, hiša in okolica, kjer se je še kot dete igral in užival svojo mladost.

Kaj bi ne žrtvovali, da bi se vsaj momentalno znašli v Sloveniji med tamošnjimi prijatelji in znanci, slišali po mnogoletni odsotnosti zopet lep domači jezik, videli agilno in veselo mladino, slišali njihovo petje, spremljajoče s harmoniko?

Kdo bi si ne želel ozreti se na ponosni Triglav, Javornik, Nanos, Slivnico in druge ponosne v zrak štrleče gore?

Kje je kakšen Gorenjec, da bi si odrekel pogled na lepo Gorenjsko, Dolenjsko na rodovito Dolenjsko, Kraševac na zgodovinski Kras, Primorje, Jadran, Notranjsko? Vsi želimo videti prestolnico Ljubljano, Ig, Vrhniko, Postojno z njeno svetovno slovečo jamo, Gorico in mednarodni Trst!

Tudi Ribničanje še niso pozabili na njihovo svetovno znano trgovsko pokrajino suhe robe, Soderžico, Babno polje in okolico, Bloke, Novo mesto, Lož, pa tudi Rakec, Cerknico, Dolenjo vas, Zelše in druge trge in vasi.

Videli bomo mnogo veselega in zanimivega, pa tudi skelečane, prizadete naši bivši domovini v pretekli vojni od fašistične in nacistične drhali.

Tukaj se nudi vsem Slovencem in Slovenkam lepa prilika zopet videti njih bivšo domovino. Vsi v Jugoslavijo 6. decembra! Ni vam treba skrbeti za vozni listek s parnikom, ne z zrakoplovom, niti vam ni tre-

Gremo v Ameriko

Joseph Irman (Akron, O.)

(Nadaljevanje)

Prisedel sem k njemu in sva se začela pogovarjati. Povedal mi je, da je doma iz Petrovč pri Celju na Štajerskem, torej sva bila rojaka. Ko sem ga vprašal, kaj je njega prignalo v Ameriko, je pričel pripovedovati:

"Veš, Jože, meni ni bilo prav nič treba v Ameriko, ker sem edini sin precej premožnih staršev, ki imajo gostilno in mesnico blizu cerkve v Petrovčah. Fantje radi ljubimo dekleta, one pa nas. Ker pa smo nekateri precej veliki lumpje, pa se zgodi, da zapeljem kakšno dekle z obljubo zakonske ljubezni, čemer pa dekleta vse prade verjamejo. Tako se je zgodilo tudi meni. Dekleta so rada hodila za menoj, končno pa sem kar dve zapeljal. Radi ene sem imel že sitnost na sodniji, zato sem jo odkuril v Ameriko. Toda sedaj se kesam. Na spomlad ali pa še poprej, se bom vrnil domov, če bom imel le za potovanje, ali pa bom pisal staršem po denar. Ko pridem domov, bom skušal poravnati krivico, katero sem storil prizadetima dekletoma, samo da se rešim Amerike."

Nato pa me je vprašal, če sem imel tudi jaz kakšne sitnosti z dekletami. Odgovoril sem mu, da sem jih sicer rad imel, zapeljal pa nisem nobene, torej me nič ne zadržuje, da se ne bi tudi jaz čimprej ko mogoče povrnil domov. "Seveda," sem nadaljeval, "vojaščini sem podvržen, kot najbrže tudi ti, toda če bi moji starši vedeli, kako se tu mučim, bi oče morda rekel, naj fant malo poskusi, kaj se pravi po svetu služiti kruh, mati bi pa gotovo od žalosti zajokala, morda celo denar poslala za vrnitev."

Čas počitka je hitro potekel in treba je bilo iti spet na delo. Delala sva skupaj še nekaj tednov, nato pa je moj rojak pustil delo, češ, da je prenaporno, dočim sem jaz ostal na delu še precej časa, dokler ni prišel mraz, nakar smo bili vsi odslovljeni. Tega rojaka sem pozneje še enkrat srečal v mestu. Povedal mi je, da ne dela nikjer in da čaka na denar za vrnitev v stari kraj.

Pred menoj sta izgubila delo tudi moja prijateljca Nace in Jože. Dan za dnevom sta iskala drugo delo, teкала od tovarne do tovarne, a povsod so stale dolge vrste delavcev, le redki pa so bili toliko srečni, da so dobili delo. Končno pa sta se

ba trimesčne odsotnosti. Vse to je preskrbljeno, in sicer za zelo majhno varto 80c. Preskrbeli smo namreč, da bo Jugoslavija oziroma Slovenija dne 6. dec. točno ob osmih zvečer v dvorani društva Domovine na platnu.

Nikar ne zamudite te priložnosti, kjer boste videli vašo bivšo domovino in ljudstvo. Preskrbite si vstopnice vnaprej, ki stanejo v predprodaji 60c, pri vstopu pa 75c. Preskrbite si takoj vstopnico, kajti obeta se polna dvorana, kot so bile bile dvorane širom Amerike, kjer so se kazale te zanimive kinoslike.

Pridite zgodaj, da si preskrbite dober sedež in da vam ne bo pozneje žal, da niste izrabili dane priložnosti.

Slike se bodo pričele kazati točno ob osmih zvečer v soboto 6. decembra. Dobiček je namenjen v dobrodelne namene slovenskemu ljudstvu v Sloveniji. Za primer prevetle udeležbe lahko počakate v spodnjih prostorih, mi pa bomo preskrbeli, da se slike kažejo dvakrat, prvič točno ob osmih, vdrugič ob 10. uri zvečer. Vstopnice lahko dobite v gostilni društva Domovine in pri raznih rojakih in rojakinjah, katere vas bodo ob priliki obiskale v ta namen. Vljudo vas vabi pripravljani odbor.

Andrew A. Bamback.

odločila, da gresta skupaj v Minnesoto, kjer je Jožetov brat delal v železnem rudniku.

Ko sta bila že nekaj tednov v Minnesoti, sem bil tudi jaz odpučen od dela. Zopet sem letal od tovarne do tovarne, a vse zastoj, dela nisem dobil nikjer. Tudi brat Jerry mi ni mogel preskrbeti dela, tolažil pa me je, naj se nikar ne ženem, saj so tudi drugi brez dela.

Čez nekaj tednov pa sem prejel pismo od Naceta, v katerem mi je sporočil, da še nista dobila dela z Jožetom, in da bosta odrinila drugam.

Brezposelnost me je zelo mučila. Neprestano sem premišljal, kaj naj storim, ko sem se vozil po mestu, ali pa posejal doma z drugimi brezposelniki. Končno pa sem se odločil, da zapustim mesto in poskusim svojo srečo v kakšnem rudniku, čeravno nisem rudnika še nikdar videl v notranjosti. Nisem mogel več dolgo odlašati, ker mi od prihranjenega denarja in dosti preostajalo za vožnjo v Minnesoto. Izposojevali denar pri bratu ali komu drugemu, pa se mi je zdelo nečastno in zelo nerodno.

V rudnike v Minnesoto

Silno nerad sem zapustil Milwaukee, ki mi je drugače zelo ugajalo, toda na to se nisem mogel ozirati, kajti moj nadaljni obstoj je bil odvisen od dela in zaslužka. Pospravil sem svoje stvari v ročni kovčeg, nato pa me je brat spremil do postaje, že prej pa mi je opisal delo v rudnikih, v katerih je delal več let v Minnesoti.

Vlak je sopoljal skozi pokrajine države Wisconsin, kjer so bile lepe in obširne farne in velike živine. Čim pa smo se bližali minnesotskemu mestu Duluthu ob jezeru Superior, pa se je prikazala zima in snežni viharji. V Duluthu sem čakal več ur na vlak za Aurora, malo rudarsko mesto. Kljub temu, da je bil mraz, sem si hotel malo ogledati mesto Duluth. Mesto ima slikovito lego in v središču so bile postavljene hiše na navpičnem bregu.

Iz Dulutha je železniška zveza z železnim okrogjem, nato pa vodi severno proti Kanadi in v zapadne države, ladje pa plovo proti severu in jugovzhodu po velikih jezerih Superior, Michigan, Erie in nekaterih drugih. Od tu se na spomlad z ladjami izvažajo veliki zaloge

Časovni komentarji

MILAN MEDVESEK

Marsikdo se je že mnogokrat vprašal, kako more biti človek "božje bitje", taka pošast, tak beštija, kot se je izkazal v zadnji vojni. Grozodejstev, ki jih izvršili Nemci nad milijoni Slovanov in Židov, si še danes ne moremo predstavljati, dasi ravno so nam bila prikazana o vseh strani. Vendar pa nam je lažje razumeti peklenko del nemških fašistov, ker vemo, da so nemški voditelji skozi generacije pačili narod, mu krojili zločinsko mentaliteto in vbrizgavali vanj filozofijo nadčloveka in narodnostne nadvrčnosti. Vse to je izrabil abnormalni Hitler—kakšni so bili rezultati, vsi vemo.

Kaj pa slovenski narod? Nikdar ni bil najmanj podobne nemškemu, nikdar bil prepojen s kakšno narodnostno superiority, nikdar si domišljajo, da je zanj ustvarjen poseben prostor na svetu. Pa vendar je del slovenskega naroda v zadnji vojni prav tako pošastno obnašal kot perversni nacisti. Kak je to mogoče?

Kdor je čital Krekov govor, ki ga je imel v Jolietu, najbrže odgovorja. Katerakoli stranka ali skupina, ki ima za voditelja tak ko brezvestne osebe, kot je d. Krek, neizogibno zaide na kriv pota. Njegov govor, ki ga je imel v Jolietu, vsebuje na vseh straneh otipljive laži, zavajalno izjave, zgodovinska potvarjanja, zaeno pa ščuvanje katoličana proti svojim lastnim bratom in sestram v stari domovini. Vse grehe, vsa zločinska dejanja do mobrancev, slovenskih klerofašistov, Krek naprtnje v svojih govorih na partizane in komuniste. Radoveden sem, kaj mislijo o takih zavajalnih brezvestnih pošteni duhovnikih, ki kot sta župnika Trunk i Kebe.

Toda naj se Krek še tako trud di, laže in potvarja zgodovinski fakte, uspel ne bo s svojo zločinstvo mislijo, vsaj tako lahko sodim po "uspehih" njegovih šepetov. V Clevelandu je napravil fiasko, prav tako v Chicagu. La Sallu pa se je njegovega šepeta udeležilo štiri ali pet ducatov oseb, kakor je poročal br. Vojrich, dočim je bila v isti nasebini dvorana Slovenskega narodnega doma polna, ko sm. Sansovec vpriporili igro, in kljub temu, da so neki krogi širili, da smo igralci čikaški komunisti.

Kakšen velik "rodoljub" je zavajalni klerikalec in rimski podrepanik, bomo v kratkem zvedeli, namreč, kako je že 1941, ko je bil še podpredsednik jugoslovanske ubežne vlade, pripravil priključiti našo mat. hno Slovenijo prav tistim sosedom, ki so Slovincem stregli življenju skozi vso zgodovino.

Ne, takim kreaturam ameriški Slovinci ne bodo nasedali!

Vse to tuljenje in histerično zaganjanje v slovanske države ne bo pomagalo. Kakor nam vsem znano, so Slovani prvič zgodovinski združeni, zaeno ne vsiljujejo svetu kakšnega šovinizma, ampak evangelij bratstva vseh narodov in ekonomsko demokracijo za malega človeka. To sicer hočejo zapeljati ustavit z atomsko bomb. Trumanovo doktrino in Marshalllovim načrtom, a vse skupaj se bo razblinilo v nič, kajti predka ne more nihče ustaviti za stalno.

železne rude proti velikim obremenim mestom kot Milwaukee, Chicago, Cleveland, Buffalo i dalje proti vzhodu.

V Duluthu sem zopet vstop v vlak in se odpeljal dalje proti mestecu Aurori, kjer sem bratežave našel moja dva prijatelja. Bila sta še vedno brez dela in povedala sta mi, da ni dosti upanja, da bi dobila delo, kaj govorijo, da bo prenehal z obratovanjem še en rudnik.

(Dalje prihodnjič.)

LJUDSKA PROSVETA NA SLOVENSKEM KOROŠKEM

MATJAŽ

(Nadaljevanje in konec.)

Tuji vplivi v ljudski prosveti

Končno moramo ugotoviti nekaj bistvenih napak kulturno-prosvetnega dela na Koroškem.

Kakor vse ostale množične organizacije, je tudi SPZ organizacija, ki v okviru Osvobodilne fronte za slovensko Koroško prispeva svoj delež k skupnemu narodnemu cilju. Zato je predpogoj uspeha dobro in plodno sodelovanje med obema organizacijama.

Vendar take žive in tvorne povezave med SPZ in odbori OF niso na centru kot na terenu niti tako na zadostni meri. Pri SPZ smo mnogokrat zasledili stare oblike in vsebino prosvetnega dela kot dedščino preteklosti, medtem ko je Osvobodilna fronta povsod utirala pot novim oblikam in vsebini. Poleg drugih napak, ki smo jih že omenili, je med bistvenimi tudi ta, da SPZ ni k prosvetnemu delu dovolj pritegnila žena in mladine, oziroma da jim ni nudila pomoči pri njihovih prosvetnih prizadevanjih, zlasti pa, da je sploh odklanjala sodelovanje z najmlajšimi. Pri organizacijskem delu je bil v oviro mnogim razvoju zlasti stari zaupniško-poverljivi sistem in pomanjkanje koordinacije dela posameznih društev med seboj na eni strani, na drugi pa med njimi in SPZ. Prav tako pa so posamezni odbori OF posvečali premalo skrbi kulturno-prosvetnemu delu, od česar niso nudili dejanske in idejne pomoči posameznim prosvetnim društvom. Kjer koli pa so bili odbori OF dovolj aktivni, na primer v Svečah, tam je zavzelo širše perspektive tudi prosvetno delo in tako organsko dopolnjevalo politično delo.

Kulturno-prosvetna dejavnost se je v glavnem izražala v prirejanju iger, pevskih nastopov, deklaracij in zborovskih recitacij. V tem okviru se je uspešno borila za vsebino in kvaliteto. Pri tej svoji dejavnosti je pod vplivom starega načina kulturno-prosvetnega dela in zavestnega delovanja tujih, sovražnih elementov pozabljala na bistvene naloge ljudske prosvete. Ugotovili smo, da slovensko ljudstvo na Koroškem vidi po dolgoletnih zgodovinskih in političnih izkušnjah ter izkušnjah vsega slovenskega naroda svojo edino rešitev v bezkompromisni borbi za osvoboditev in priključitev k FLRJ. Zato prosvetno delo dosega svoj namen le takrat, kadar in v kolikor služi temu cilju slovenskega ljudstva na Koroškem. To so osnovne perspektive, ki jih prosvetna dejavnost na Koroškem marsikdaj izpusti izpred oči.

Slovensko ljudstvo na Koroškem pa bo sposobno voditi to borbo le, če bo idejno močno ter politično in narodno enotno. Te perspektive dajejo ljudski prosvetni obseirne in težavne naloge. Ravno široko prosvetno delo mora slovensko ljudstvo na Koroškem idejno oborožiti in ga tako usposobiti za ta boj. Dosedanje prosvetno delo je le deloma vrnilo to nalogo.

Škoda ljudske prosvete na Koroškem so takoj spoznali sovražniki slovenskega ljudstva, ki hočejo zatreti njegovo borbeno prizadevanje. Na razne načine skušajo slabiti njegovo borbeno silo. Poskus "depolitizacije" SPZ-ja s strani angleških oblasti, reakcijska vloga avstrijske pomembnevalne organizacije ZAS-a (Zveze avstrijskih Slovencev), dalje belogardistične radiodifuzije ter njihov list "Koroška kronika" in načrtno vrtiljavice belogardistov v slovenske prosvetne organizacije—so le različne oblike frontalnega napada tega sovražnika. To je pozicija notranjega razdiralnega dela tega sovražnika, ki sicer na zunanji brutalni napada slovenske prireditve in zborovanja z nacističnimi in fašističnimi elementi, ki prepoveduje slovenske organizacije in liste, ki preprečuje in zapira slovenske protifašistične in tudi v svetovni javnosti nasprotuje pravičnim zahtevam koroških Slovencev. Kadar ta sovražnik ne uspe z nasiljem, premočjo in preglasovanjem, tedaj poizkuša s spletkarstvom in vrtiljavami v vrste slovenske prosvete in z usmerjanjem prosvetnega dela skuša spoprijeti borbeno silo slovenskega ljudstva na Koroškem v vode narodne mlčanosti, nazadnjaš-

nja list britanske obveščevalne službe, ki je pisan v slovensčini in s katerim vnašajo belogardisti svojo reakcionarno miselnost predvsem v prosvetno življenje koroških Slovencev. Razkriva in izloča pa tudi vse tiste belogardistične zločince, ki so se vtihovali v vrste kulturno-prosvetnih delavcev.

Ljudski prosvetniki na Koroškem se vztrajno borijo proti tem tujim vplivom, ker hočejo izvršiti naloge, ki jih zahteva današnja borba slovenskega ljudstva na Koroškem.

Uspešno se bodo borili proti svojim sovražnikom le, če bodo dosegli ideološko plat ljudsko prosvetnega dela. Ljudska prosveta mora seznanjati ljudstvo z zgodovinskimi, gospodarskimi in kulturnimi razmerami slovenskega naroda in jugoslovanskih narodov. Seznanjati mora koroške Slovence z družbenimi preobnavami, ki se vrše v Sloveniji in v novi Jugoslaviji. V ljudstvu mora buditi in oblikovati vzgojni ideal novega človeka, borca za osvoboditev slovenskega naroda. Ljudsko prosvetno delo mora biti metoda politično vzgojnega dela z množicami. Te naloge ljudska prosveta lahko vrši le z ljudskimi predajami, s tečajji za voditelje kulturno-prosvetnih aktivov, z vzgojo mladega kadra in podobnimi metodami dela. Tega širokega narodno-prosvetnega dela, ki bi širilo duševno obzorje koroških Slovencev, do sedaj v glavnem ni bilo.

Koroški Slovenci vztrajno bi-jejo danes frontni boj proti mednarodni reakciji in njenim hlapcem ter proti vsakovrstnim avstrijskim neofašizmom. Ti in vsi tisti, ki kakor koli služijo združenju koroških Slovencev, jih hočejo zadržati na pozicijah "kulturne avtonomije" in s tem narodnega življenja. Politične izkušnje iz novih časov pred in zlasti v prvi avstrijski republiki jih uče, da so jih različne avstrijske reakcijske stranke pod krinko "kulturne avtonomije" le zatirale in ponemčevale. Isto bi rade dosegle tudi danes. Zato vidijo edini izhod le v borbi za priključitev k FLRJ. Ta boj bijejo danes koroški Slovenci pod vodstvom svoje Osvobodilne fronte.

Slovenska prosvetna zveza je množična organizacija Osvobodilne fronte. Z njeno pomočjo in ob tesnem sodelovanju z njo mora Slovenska prosvetna zveza razvijati široko ljudsko prosvetno delo, ki bo pomagalo idejno oborožiti slovensko ljudstvo na Koroškem in ga usposobiti za njegovo življenjsko nalogo: borbo za priključitev k FLRJ.

(Obzornik)

ŠTIRI MILIJONE DIN BO ZNAŠALA VREDNOST PROSTOVOLJNEGA DELA

pri graditvi rečne napisa ob Drini. Prebivalstvo mačvanskih vasi, ki je doslej sodelovalo pri številnih obnovitvenih akcijah, gradi tudi velik nasip vzdolž Drine. Ze avgusta meseca je znašala vrednost tega prostovoljnega dela nad tri milijone dinarjev.

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Nov. 30. 1947), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Ljudska prosveta vodi enako notranjo borbo. Zlasti ona mora izločiti tiste vrtnjence, ki kot prosvetniki širijo svojo miselnost med ljudstvom, ki skušajo ljudstvo obdržati v mračnjstvu in ga odvrtiti od borbe za priključitev. Obenem pa se na ta način bori tudi proti zagovornikom stare oblike in vsebine ljudske prosvete, ki so hote ali nehoti le pomagati belogardističnim zločincem.

Kakor smo že ugotovili, da ljudstvo samo odklanja dela nazadnjaške vsebine, tako je zdrav ljudski čut že spoznal škodljivost posledice belogardističnega vpliva v ljudski prosveti. Ljudstvo je samo zahtevalo, da SPZ neha s sodelovanjem pri belogardističnih oddajah v celovškem radiu. Prav tako odkla-

Križ in vešala

Anhovo. Slov. Primorje, 7. okt.—Ko tole pišem, mi prihajajo v spomin besede starega kateheta, ki je učitelstvu na konferenci, sklicano nekoč v predpriški Jugoslaviji zaradi zavezitve komunizma med dijaštvom takole govoril: "Katoliška cerkev nam duhovnikom, zapoveduje ljubiti prijatelje in zaveznike—vse pa, kar ovira naše delo pa sovražiti in sicer sovražiti in preganjati tako, da sredstva za to dejavnost katoliške akcije ni izbirati, pa najsi bodo to magari vešala!" Na ugovor nekega člana konference, češ, da je Kristus učil drugače, se je gospod duhovni svetnik dvignil in dejal svečano: "Takrat ni bilo komunistov! Če ne bo zalegal križ za spreobračanje komunistov, bomo križ zamenjali z vešali!"

To je bilo v času Aleksandrove diktature, ko so mučili v Glavnjaci v Beogradu naše prvoborce za pravice delovnega ljudstva, v času ko cerkev in država v resnici nista izbirali sredstev za pokoravanje lačnih, brezposelnih, nezadovoljnih in vseh tistih, ki niso več mogli verjeti v pravičnost škofov, prelato in policijskih direktorjev. Kako se je izvajal ta nauk tega duhovnega svetnika, ki ga mi pobral na cesti, ampak iz nepisane zakonodaje štaba vojskujoče se duhovščine in, ki so ga že leta 1478 postavili za temelj inkviziciji in vsem poznejšim akcijam cerkve, je občutilo na tisoče in tisoče poštenih, vernih Slovencev v narodno osvobodilni borbi, ko je večina slovenske duhovščine zamenjala križ s pištolo, korobačem, mučilnim kolom, katekizem pa s proglasi Rupnika, Grazilija, Robottija in Rösenerja.

Slaba vest je poglala mnogo slovenskih duhovnikov z okupatorji vred iz domovine. Eden takih izprijencev je bil tudi kaplan Felc, ki je do 15. IX. 1947 kaplanoval v Kanalu pod zaščito ameriške okupacijske vojske in s fašističnim blagoslovom goriskega škofa Margottija. Bil je zvest prijatelj kaplana Pontra iz Kobariča, ki je ob priliki poseta razmejitvene komisije (marca 1946) organiziral pešico zaslepljenec, da so manifestirali pred komisijo z italijansko zastavo in ki je pred jezo ljudstva že februarja meseca pobežnil v Italijo. Kaplan Felc je bil vztrajnejši. Oborožen z nauki katoliške akcije in najtemnejše reakcije je ob nastopu svoje duhovniške službe v Kanalu s prižnice oznanil: "Jaz sem slovenski domobranec in bom ostal domobranec. Prisegel sem svoje- mu škofu, boriti se proti Titovim bandam z božjo besedo in z orožjem do poslednje kaplje krvi." In tako bom tudi storil!"

Toda junaštvo kaplana Felca je bilo že preizkušeno v Brdih, od koder so ga zavedni briški slovenski kmetje nagnali. Tam ni bilo ameriške posadke, pa je pomaknil svoje bojne položaje v Kanal. Z razvitim praporom svojega besa je poskušal omajati zavednost delavstva velike cementne tovarne v Anhovu. Nagovarjal jih je, da se preselejo v Italijo in je na vse načine pomagal pri vseh poskusih demontirati tovarniške stroje in jih prepeljati v Italijo. V ta na-

men je dobival od zastopnikov lastnikov tovarne znatne zneske. Zaletoval se je v parole za Titovo Jugoslavijo, pljuval po njih in grozil delavcem. "Čez nekaj mesecev se bomo vrnili in obe-sili vas bomo na te preklete mašine!" Toda anhovski delavci so ga vrgli iz tovarne in so noč in dan čuvali svoje stroje in so bili pripravljeni tudi biti se zanje. In zaradi odločnosti zavednega delavstva niso mogli odnesti sovražniki niti enega vijaka.

Nato se je lotil kmetov. Predental je nekaj dobrosrčnih vaščanov potem, ko jim je naslikal svoje mučeništvo, svoje uboštvo, da so mu zastoj navozili v kaplanijo hrano in kurjavo. Toda možakar si je kljub svojemu uboštvu kupil drago motorno kolo. Ko je potem še razglašal pesnika Gregorčiča za komunisto, prav tega pesnika čigar rodoljubne pesmi so temu ljudstvu v borbi toliko pomenile in ko se je le preveč ogledoval po njihovih ženah in hčer-kah, so mu kmetje iz vasi Morskogorčeno prepovedali vstop v njihovo vas.

Še zadnje dni pred priključitvijo je divjal in grozil, blatil in klevetal in je zares premamil nekaj družin iz Kanala, da so se selile v Italijo. Pred zadnji dan je še govoril: "Sredi Kanala bodo stale vislice, ko se bomo vrnili! Domobranska vojska je Kristusova vojska in je nepremagljiva!"

Toda potem ga je vzela noč. Obregnil se je še ob slavalok in ga v svojem besu obrcal, anhovski delavci pa so že prepevali pesmi v pozdrav naši armadi in po cesti iz Solkana so hiteli naš tanki. Zdej vari kaplan Felc nekje v Gorici svoj strup proti Titovi Jugoslaviji in pripoveduje ter piše, kako naše oblasti ob- besajo anhovske delavce. O-lahko berete v tržaškem listu "Voce libera". (Del. enotnost)

Mark Twain in bankir

Znani humoristični pisatelj Mark Twain je nekoč poprosil svojega soseda bankirja, da mu posodi neko knjigo.

"Dam jo vam drage volje," mu je odvrnil bankir. "Čitate pa jo lahko samo v moji knjižnici. Moje načelo je namreč, da knjig nikdar ne dajem iz hiše."

Po daljšem času pa se zgalsi bankir pri Twainu in ga prosi, da mu posodi koso, češ da ima nekaj pokositi na vrtu.

"O, drage volje," se mu takoj odzove Twain, "takoj sem vam pripravljen posoditi koso, le da je moje načelo, da nikomur ni-koli ne posojam svojih stvari iz hiše. Na mojem vrtu pa lahko kosite kolikor hočete..."

ŠT. PETER NA KRASU

Organizacija in podmladek Rdečega križa sta pri nas zelo aktivna. V letošnjem poletju, ko se je v bližnjih vaseh tu in tam pojavil tifus, je naš Rdeči križ skrbel za bolnike.

Dne 14. t. m. je organizacija RKS priredila zabavo, ki je bila zelo dobro obiskana. Sodelovali so vse organizacije. Čisti dobiček v znesku 27.750 lir bo uporabljen v namene organizacije.

R. K.

V Prosveti so dnevna svetovna in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

NEKDAJ 'GLADNA STEP' - DANES IZOBILJE

Nikolaj Zagorodnij

Pustinjo Bed-Pak-Dala so nomadi Srednje Azije pred mnogimi leti nazivali "Gladno stepe". Ta puščava je na jugovzhodu Sovjetske zveze, na teritoriji Kazahske sovjetske socialistične republike. Zavzema površino okrog 1.000.000 ha. V predrevolucijski Rusiji je bil ta ogromni prostor le—mrtev kapital. Kazahstan je tedaj bil eden najbolj zaostalih krajev zemlje. Ni je bilo sile, ki bi bila zmožna poklicati v življenje ta izredno bogati kraj. Pekoče sonce, a na stotine kilometrov niti kapljice vode—to je bila slika "Gladne stepe" pred Velikim oktobrom.

Sovjetski ljudje so dali življenje mrtvi puščini. Danes se tu širijo vasi, krašni sadovnjaki, zlata žita. Tu odlično uspeva bombaž, a na številnih pašnikih se pasejo velike črede vseh vrst živine.

V zapadnem delu tistih krajev, kjer je zemlja še izpostavljena vplivu vročine, kjer ni dovolj vlage, sem vidal na tisoče ljudi. Kopali so kanale, gradili mostove in jezove, zasajali mlado dreve vzdolž bodočih bregov.

"Gradimo nov kanal," mi je rekel inženir Peter Aleksejev. Seznanil sem se z graditelji, kopači, mizarji in drugimi. Vsi so kmetje iz oddaljenih kolhozov onih kazahstanskih rajonov, ki so že davno prenaseljeni. Rekli so mi: Kakor hitro dogradimo kanal, se bo ves naš kolhoz preselil sem. Ta zemlja je bogata, dala bo odlično žetev.

V novi Stalinovi petletki grade veliko število jezer in kanalov, ki bodo obilno navlažili do sedaj brezvodna področja. Kakor je znano, je bilo zgrajenih mnogo takih kanalov pred veliko Domovinsko vojno v Sovjetski zvezi.

Kolhozni kmetje sovjetskega Kazahstana so proglasili kanalizacijo "Gladne stepe" kot veliko narodno delo. Vsako leto pridejo stotine kolhoznikov v puščino in tam neumorno zidajo. Sovjetska vlada je dodeljevala in dodeljuje graditeljem velika materialna sredstva in gradbeni material ter pošilja na delovno področje izkušene strokovnjake. Zato ima "Gladna stepe" danes zelo dober strokovno izdelan sistem za namakanje zemlje. Ta naprava je med največjimi te vrste v ZSSR. Skupna dolžina vseh jarkov, kanalov itd. je 20.000 kilometrov. Danes ta zemlja kazahstanskim kolhoznikom izredno rodi.

Nova vas kolhoza "Zdanov"
Obiskal sem kolhoz "Zdanov". Kolhozna vas je velika. Hiše so lesene, dvosobne ali trisobne, s kuhinjami in verandami. Ulice so ravne in široke. Sredi vasi je široko, dvonadstropno šolsko poslopje; poleg njega bolnišnica, klub, magacin in pošta.

Vas je nova. Zgrajena je bila pred tremi leti. 220 kolhoznih družin, ki danes žive v tej vasi, je živelo prej v severnem delu Kazahstana. L. 1944 so se kolhozniki odločili, da se preselejo v "Gladno stepe" in danes se že smatrajo za "staronaseljence" tega kraja.

"Mi živimo dobro in v izobilju," mi je rekel kolhozni kovač Erežep Huranov. Kovačeva mala in udobna hišica na kraju vasi tone v zelenju sadovnjaka, polnega jablan, hrusk, sliv in grozdja. Huranova družina je majhna. Sin poseja sedemrazredno šolo, žena dela v kolhozu. Kovač ima svojo kravo, dvajset ovac, perutnino. Ko so zgradili vas, je dala država Huranovu posojilo 5000 rubljev na 10letni rok. Posojilo je dobil za novo hišo in za nabavo neobhodno potrebnih reči v gospodarstvu. Ko je Huranov prišel v "Gladno stepe", je videl, kako delajo množične brigade graditeljev. Po nalogu kazahstanske vlade so graditelji zidali hiše za nove stanovalce "Gladne stepe".

Kolhozniki "Zdanova" pišejo danes svojim rojakom pisma, v katerih jih pozivajo, da naj se preselejo v "Gladno stepe". Vsako leto prehaja na tisoče kazahstanskih družin na bogato in plodno zemljo, ki je iztrgana puščini in je začela bogato roditi.

Možirski proizvodnje bombaža
Bombaž ljubi sonce in vodo. Do sedaj skoraj brezvodna puščava je danes bogata na vodah, sonca pa ima 170 dni v letu. S tem so bili ustvarjeni najboljši pogoji za gojenje bombaža. Povsod naletite na velike bombaževе plantaze. Jeseni je

stepe podobna neskončnemu belemu morju. V stepi sta ustanovljena dva sovhoza za gojenje bombaža—dvoje največjih državnih gospodarstev v Srednji Aziji. Poleg sovhoza deluje zavod za predelavo bombaža, staja za znanstveno raziskovanje bombaža itd. Tudi kolhozi goje bombaž na tisočih in tisočih hektarjih zemlje.

Pridelovalci bombaža iz "Gladne stepe" so znani po vsej Sovjetski zvezi. To svojo slavo pa tudi zaslužijo. So zares odlični mojstri v gojenju bombaža. Do čim so v prvih letih, ko je bilo puščinsko zemljišče kultivirano in obdelano, pridelali povprečno 10 do 12 stotov bombaža na ha, znaša danes pridelek 30 stotov, a na posameznih odsekih le mnogo več.

V kolhozu "Kirov" sem se seznanil s pridelovalcem Orazenbegom Džuzigitovim, ki ga je sovjetska vlada trikrat odlikovala z različnimi odlikovanji ZSSR za zaslugе dela. Ze pet let dosega Džuzigitov, star in izkušen pridelovalec bombaža, na svojem kolhozem odseku povprečni letni donos 92 stotov na ha, a to leto bo dosegel 110 stotov. To je poklon Džuzigitova na čast občanarodnemu prazniku—tridesetletnici Sovjetske države. Delavci Kazahstana so minulo leto Džuzigitova izbrali za poslanca vrhovnega sovjeta Kazahstanske republike.

Dva milijona rubljev—dohodek kolhoza "Internacionala"
Kolhoz "Internacionala" je bil v tem kraju ustanovljen pred komaj 10 leti. Ima veliko in močno gospodarstvo. Država je kolhozu za vedno dodelila 8900 ha zemlje, na kateri uspevajo pšenica, oves, ječmen, bombaž, koruza, zelenjava, buče, dinje. Poleg tega ima kolhoz 30 ha velik sadovnjak in 3 farme za živino. Samo karakul-ovce je v kolhozu dva in dvajset tisoč.

Dohodki kolhoza "Internacionala" so v prejšnjih letih znašali 1.200.000 do 1.500.000 rubljev letno. To leto pa bo dohodek zaradi bogate žetve 2.000.000 rubljev. Kolhozniki bodo sezidali novo klubsko poslopje in kolhozno centralo, kupili pa bodo tudi nove kamione.

Člani kolhoza imajo prav tako velike dohodka. Dovolj je, če povemo, da prejemajo kolhozniki za vsak "trudodan" po 10 rubljev in po 5 kg žita. Da razumemo, kaj pomeni ta plača, naj povem samo to, da je vsak član kolhoza "Internacionala" zaslužil povprečno po 400 do 450 "trudodni". Ker delajo v kolhozu povprečno po 3 člani iz vsake družine, znaša zaslužek ene kolhozne družine približno 12 do 13 tisoč rubljev v denarju in 6 do 7 ton žita. A poleg tega dobiva vsak član kolhoza za "trudodneve" še zelenjavo, sadje, meso, mleko, volno. Za bombaž, ki ga bo kolhoz izročil državi, bo poleg denarja prejel nad 20 tisoč metrov tekstila. Tudi te tekstile bodo razdelili kolhoznikom po "trudodnih", ki so jih opravili.

Taki so dohodki kolhoza in kolhoznikov nekdanje "Gladne stepe".

Sodelovanje znanstvenikov s kolhozniki
Pred odhodom iz "Gladne stepe" sem obiskal kolhoz "Avan-garda" in se razgovarjal tam s Petrom Rimarom, znanstvenim sodelavcem Moskovskega hidro-tehničnega znanstveno-raziskovalnega instituta. Rimar vodi odpravo, ki je po dveh letih uspešnih raziskavanj izdelala sistem planskega izkoriščanja vode. Po novem sistemu namakanja se porabi za 25%, pa tudi za 30% manj vode. Vzporedno s tem nudi planiski način v namakanju večje prideleke na posameznih površinah, vpliva odlično na kakovost zemljišča in omogoča namakanje na večji površini.

Kolhozniki so navdušeno pričakovali koristne znanstvenikove predloge. Kolhozi "Gladne stepe" danes že namakajo po novem planu, ki ga je izdelala odprava sovjetskih znanstvenikov.

Na sliki je videti deputacijo hollywoodskih filmskih igralcev in igralk, direktorjev in pisateljev, ki so prišli v Washington v znak protesta proti inkviziciji kongresnega "neameriškega" odbora. Slika je bila sneta v kongresni zastavni dvorani. Ta kongresni odbor, ki mu načeljuje notorični republikanski kongresnik Thomas iz New Jerseyja, so spravili v defenzivo in je bil prisiljen ustaviti svojo inkvizicijo.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVEZTORE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

Živi so in dokler te življenje še užiga, ne smeš obupati! Saj se je hajka komaj šele pričela. Proti lakoti, žeji, utrujenosti se je treba prav tako boriti kakor proti sovražniku! Saj tudi niso obupali, treba je bi poizvedeti, kje se prav za prav nahajajo ali so se rešili iz obroč, ali pa so zatavali še v večjo opasnost? Toda zaenkrat še ni bilo slutiti nevarnosti. Avioni so sicer krožili nizko nad hostami, ampak pilot ni mogel videti pod goste smrekove veje. Kje se nahaja sovražnik...?

Zopet je bil za to stvar najbolj pripraven Pavlek. Spet se je spremenil v nedolžnega kmečkega pobeza in hrabro jo je mahnil po gozdu navzdol v dolino. Zapomnil si je visoko smreko, ki je presegala vse ostale. Ob poti je tu in tam nalomil vejico, da ne bo na povratku zgrešil smeri, kajti gozd je bil razvečan na vse strani in ga ni bilo ne konca ne kraja. Globoko spodaj je videl železniško progo in vlake, ki so puhali proti Novemu mestu, videl je belo, prašno cesto, po kateri so hrumele kamioni in tanki.

V gozdovih, iz katerih so prišli na nasprotni strani doline, je slišal strojno peti in strele posameznih pušk, toda to je bilo daleč. Na to stran pa je bilo vse tiho. Prav spodaj, pod robom gozda, je zagledal ruševine dveh kmetij. Ogenj ju je bil uničil. V sesutem kamenju je bilo še videti ostanke peči in oba dimnika, ki sta bila sedaj visoka in vitka in sta štrlela okajena v nebo kakor dva stolpa groze. Iz travmov požganega skednja se je še kadilo. Med črnim zidovjem hleva je videl ostanke govedi, sadno drevje okoli hiš je bilo osmojeno, na zgoznelih vejah so visela pečena jabolka. Dve starejši ženski sta brskali po pogorišču, spodaj pod vegasto streho, za silo sestavljeno iz ožganih desk, pa je čepel stariček in nekaj otrok se je pojavilo okoli njega. Strahotno žalostno je bilo videti vse to.

"Da, to je fašizem!" si je mislil Pavlek, ko je stopil iz gozda in se blizil pogorelem.

"Ali so vam fašisti zažgali, mati?" je vprašal obokano ženo.

"Kdo pa drugi?" je zaihtela ženska in ga prestrašeno ogledovala. V njenih očeh je bilo še polno groze in strahu. Plašno se je ozirala na vse strani, kakor da bi za vsakim grmom slutila zlo, ki jo je tako neusmiljeno udarilo. "Včeraj so tukaj partizane, pa niso našli nobenega. Nekdo nas je zatožil, da so včasih tod prenočevali. Zato so nam zažgali. Vsa živina je zgorela, le teleta smo rešili, pa še tega so nam pobrali beli. Moža so odpeljali s seboj... Joj, križ božji, saj bom ponorela! Odkod pa si ti, fantek?"

"Tamkaj od Čateža. Pred fašisti sem zbežal. Mater in očeta so mi odpeljali... Kje pa sem zdaj?"

"Zarečje se imenuje ta kraj, spadamo pa pod dobovsko faro. Glej tudi podružno cerkvico svetega Florijana so nam požgali. Pijani fašisti so se oblekli v mašna oblačila in so plesali okoli goreče cerkve... Tam čez, onkraj Debele gore, je Ribnica. Kam pa greš, sirota?"

"V Ribnico jo bom mahnil, tam imam teto." "Potem pa pojdi kar po tem kolovozu in mi-mo podružnice. Tamkaj se dve stezi križata, drži se desne, pa boš kmalu prišel do podhrba Debele gore. Ko boš prišel v vas Dane, se ti bo Ribnica pokazala v dolini. V Danah je doma moja sestra... daj no, fantek, ko boš tam,

poišči jo! Povej ji, kaj so napravili z nami in da mi naj za božjo voljo kaj pomagaj!"

"Seveda, to bom prav rad storil!" de Pavlek in se poslovi.

"Mar naj te pogorele hrane prosi...? Ko sami nimajo kaj jesti? Ne, ne! Tega ne bo storil, pa če mu je takoj umreti. Krompir pravkar cvete, nekaj drobnega bo že našel v zemlji tam niže spodaj, kjer so bogate vasi. Zavil je kar pod gozdom na stezo.

"Ne tamkaj, tod pojdi, čez travnik!" je nenadoma zakričala ženska z glasom polnim groze.

"Ta steza pelje vendar naravnost k podružnici!" vprašuje Pavlek začudeno in gleda žensko.

"Ne, ne, tod pa jdi! Tam moraš mimo kamnoloma... Tam so jih včeraj jedemnajst ustrelili. Privlekli so jih od nekod zvezane kakor živino in vse prepeene. Tamle pri tistih skalah so jih postavili v vrsto in so jih kar s strojnico. Ah, ne pojdi tam mimo! Tam je strašno, strašno... Se sedaj leže tamkaj kakor so padli..."

Pavleka je nekaj presunilo prav v sredo srca. Pogledal je s strahom proti tistim skalam in vprašal zaskrbljeno:

"Pa ne veste, kakšni ljudje so bili in od kje so jih privedli?"

"Bili so sami kmečki ljudje. Enega samega sem poznala med njimi. Ko so jih gnali mimo naše hiše, me je prosil vode, toda fašisti so ga zaradi tega tako pričeli biti po glavi, da je kar na tla omahnil. Ta je bil doma iz Velike Loke. Prekupčeval je z živino in tudi od nas je kupil kako živčice. Tako je bil razbit v obraz, da sem ga komaj prepoznala. Za druge pa ne vem..."

"Mar je bila tudi kakšna ženska med njimi?" "Bilo je tudi nekaj žensk, toda te so gnali posebej. Bile so tudi zvezane, ampak so jih gnali naprej, menda v Ljubljano. Beli so jim pljuvali v obraz in so jih hoteli kar sami tu pri hiši poklati, pa se je nek oficir zanje zavzel. Menda so se mu smilile... saj je tudi med podivjanci kak človek s srcem in dušo... Joj, joj... Če ne bo danes teh prekletnikov nazaj, bomo zvečer pokopali te nesrečne, nedolžne žrtve."

Pavlek je pozabil na lakoto in na ženo. Pesti neke silne temne slutnje so ga zgrabile za srce. Kar ves se je zamajal, kakor drevo v viharju in se je pognal proti skalam.

"Za božjo voljo, nikar ne hodi tja!" je viknila za njim ženska.

Pavleka pa je srce gnalo tjakaj. Od dežja in viharjev oprane skale so se dvigale pred njim navpično kakor stena. Tod so kopali in razstreljevali gramoz za posipanje cest. Velike, ogromne skale, odlučene od stene, so ležale vsepovsod. Ozka stezica je peljala v globel in majhni, napol izruvani borovci so rasli med kamenjem. Ko je stopil na rob kotanje, je zagledal na dnu kup mrlčev, ki so ležali drug čez drugega. Premagal je v sebi strah in grozo ter stopil navzdol. Pred negibnimi trupli je obstal. Vsi so imeli na hrbtih zvezane roke. Eden je ležal vznak, drugi na obrazu, tretji počez četrtega... Nekateri so bili stegnjeni, drugi skrivčeni od smrtnega boja. Bili so oblitli s krvjo, ki je pobrizgala vse skale naokoli; nekateri so imeli razbite lobanje, prestreljena lica, prsa, roke in noge, kakor jih je pač preresetala strojnica.

(Dalje prihodnjil.)

posteljina je bila polna strjene krvi na kraju, kjer so jima zločinci prerežali vrat in ju pustili izkrevati. Neka mala deklica po imenu Slavica Crnić je pribežala po gozdu v Grč s pripovedjo, ki jo besede ne morejo pravilno popisati.

Od kraja ljudje niso mogli razumeti njenega otroškega brbljanja, polagoma pa se jim je razjasnilo. In razumeli so to: Slavica je bila udarjena z usešom sekire po glavi, toda zamah ni bil dobro namerjen (vojak je bil morda pijan) in jo je zadel le po vratu; Slavica se je zgrudila, toda par sekund kasneje se je zavedla. Prišla je k sebi ob času, da je spoznala živo in drgetajoče telo svoje matere, ki je pritiskalo nanjo; kri je tekla vsepovsod po njej in po zemlji iz materinih ran, ki jih je zadajal mož s sekuro. Slavica se slednjega dobro spominja, torej je morala biti pri zavesti; toda iz nekega neverjetnega čuta, da si ohrani življenje, ni dala glasu od sebe ali se ganila; in tako je ostala ves dan do večera. Kri iz materinega trupla jo je oblivala in curljala v zemljo; zvečer se je izvelika izpod trupla in zbežala v gozd. Dejali so mi, da se ji razum polagoma vrača, in dostavili, da se boji, da morda vse njeno življenje vse ne bo v pravem redu v njenih možganih.

Na razdejanem vrtu pred hišo smo našli kup pepela; priča je izpovedala, da je bilo tu sedaj devet žensk in trije otročki. Lala je pobrsala z roko skrbno po pepelu; studiral je medicino in je več anatomije. Spominjam se, da je izvelika izpod pepela otroški čevlček, ploščati okrogli del zelo mlade lobanje in nekaj kosti, ki se ne so dale razločiti. Kolja je snemal slike in molčal. Pokazalo se je, da je nekdo iz vasi postal izdajalec in sovražnikom pokazal hiše, kjer so stanovali člani partizanskega štaba in moje misije. Starka pri Slobodanovih je bila mrtva; vse hiše, ki smo jih mi preje rabili, so bile požgane do tal; povest moritve se je zdela neskončna. Na nekem drugem dvorišču smo našli kraj, kjer je kak tucat žrtev bilo postavljenih ob plot in s strojnico postreljenih: trske in krvavi madeži so bili še sveži. Lala je našel v gozdnem kotičku za vasjo kopico trupel desetih mož, razsekanih na koščke.

Šel sem po vasi, da vidim, kaj se je zgodilo z dvojico, pri kateri sem jaz stanoval. Težak duh po požaru je še vedno visel v zraku. Po ulici je bilo globokega blata ravno toliko kot vedno. Lahko bi vse bilo le večeraj. Male skupine ljudi, ki so se rešili, so stale po pragih. Otožno so se smehljali, a molčali. Ko so opazili, kam sem namenjen, so zmajevali z glavami in mi mahali:

"Zastonj iščete!... kuma in kume ni več..."

Hiša je bila v razvalinah. Starega gospodarja so s sekuro razmesarili; starka je dobila strel v glavo. Trupli so bili najdeni pod kupom koruznice zadaj na vrtu.

Povedati ni bilo ničesar. Niti ni nihče izmed njih želel govoriti. Nazaj grede sem v Stanleyjevi hiši našel na staro kino heč: zdaj ni več pela Hej, Slovani. Mati ji je bila mrtva, hiša od malega porušena. Le ena izba je ostala deloma uporabna; v to se je nastanila. Smehljala se je, ko me je zagledala, se potolažila in vprašala, kdaj prideta Stanley in Steve nazaj. Rekel sem, da prideta kmalu in jo pustil samo. Izbito je pometala, ko sem odhajal.

Pozneje je Lala pripeljal odbornika na konferenco s Koljo in menoj. Popisal je, kako se je on z dvema soodbornikoma trudil tri dni, da so z nosili mrlče od prostora uboja v primerne grobove na pokopališče onkraj vasi. Pomagal je tudi dvanajst prostovoljcev iz delovne brigade v Grču. Po možnosti so sestavili imenik vseh trupel in napisali imena na križe, toda nekatera trupla so bila tako razmesarjena, da jih niti on niti kdo drugi iz Rače ni mogel spoznati, čigava so bila. Dejal je, da je vas silno pretresena vsled tega dogodka in je še vedno razburjena in se boji, da bi se fašisti ne povrnil in poklali še ostale; rekel je, da ljudje razumejo politične vzroke za vse, kar se je dogodilo ter da hočejo fašisti zvaliti krivdo na ljud-

Za te malčke, sinove in hčerke diplomatov in uradnikov pri Združenih narodih, je Willkijeva ideja o "enotnem svetu" že postala realnost. Otroci so namreč raznih narodnosti, ki v Lake Success posejajo skupni otroški vrt.

skó vojsko, da pa vojska za to ni odgovorna; toda vojska bi sedaj morala nekaj ukreniti in dati ljudem razumeti, da se kaj takega ne bo več pripetilo... Odbornik je bil visok, močan človek, vodilen kmet v Rači, samozavesten in odgovoren; zdaj pa je nemirno stopical z ene noge na drugo, želel nas zagotoviti, da so ljudje še vedno na naši strani ter da noben fašistični čin ne more odvrtni njihovega sočutja za ljudsko vojsko, da to ni kritika... Lala ga je prekinil—razvnet kot navadi: "Da, da! Seveda, tako je prav..."

Zdelo se je, da je polet naših bombnikov nad njihovimi glavami precej pomagal k utrditvi njihove morale. Toda nič slabega niso videli v tem, ako si dajo duška s tako oddaljeno manifestacijo naše sile.

Spali smo v Lalini hiši, si pripravili dobro večerjo iz rib, ki so bile včeraj vjetve v Bosutu, in jo končali s sladko koruzno jedjo, ki jo zvejo sremska praja; Lala pa je imel še nekaj žganja, ki ga nam je ponudil mesto vode. Toda volje za jed ni bilo. Naslednji dan smo se odpravili iz Rače in se podali v Grč v nadi, da bomo tam iztaknili konje za našo ponočno pot severno do Fruške gore. Grč je lepa, premožna vas z več sto bogatimi kmečkimi družinami. Vsled nekega nepojasnjenega vzroka ni trpela usode, ki je zadela sosednje vasi, in mnogo starejših ljudi in otrok je še vedno prebivalo v nji.

Grč leži na bregu reke Bosne. Lesen most, trden zadosti le za kmečke vozčke, ki je tedanje čase povezoval z drugim bregom. Pot iz Rače pelja skozi gozd in Grč se najprej zagleda zaradi lepega zvonnika, ki se vzpenja nad drevjem, stolp, ki je pokrit z zelenkasto bakreno kupolo in ki vliha nad okoliško planjavo ter se blesti v poletnem soncu. Grč je vhod v bosutske gozdove za partizanske partizane s Fruške gore (kot je Divoš na severni strani planjave). Prišli bi ponoči čez široko sremsko planjavo, urno prehodili razdaljo od Divoša do železniške proge, katero bi prekoračili med Kuzminom in Kukujevcu, ali skozi Martince, ko so petlini že odpeli polnoč, krenili bi potem jugozahodno, dokler ne bi zagledali nizkega, temnega obrisa dreves. Enkrat pod drevesi, so lahko postopali in ob prvem svitu bi ne bili daleč proč od Grka, ter bi zagledali bakreni blesek zelene kupole nad drevesjem. Tako so prihajali naši konvoji s potrebnimi namni teden za tednom iz Srema v Bosno, ljudje in tovorna živila—najprej po vzhodnem Sremsu severno čez glavno progo na Fruško goro, potem pa zopet nazaj čez progo v bosutske gozdove, nato z brodom čez Savozatem pa zadnji neizmerni pohod v plavo daljavo...

V celem Sremsu je imel sovražnik kakih trideset ali štiri-deset garnizij, kakor tudi posebne patrulje in patrulje na oklopnih avtomobilih, več oklop-

nih vlakov in obilico vohunov. Naša vez je bila mogoča le zaradi gozdov Fruške gore, ki se razprostirajo ob južnem bregu Donave po nizkih pobočjih in posegajo južno zelo globoko v planjavo...

V Grču se nam je posrečilo dobiti konje... V kolibi železniškega stražnika ob zapuščenih stranski progi smo našli propagandni odsek. Partizani še niso prenehali izmenjavati si čestitk z dobrimi znanci, ker so ostali pri življenju; mi smo z veseljem izmenjavali novice o tem in onem, toda nekoliko zaskrbljeno o tistih, ki niso bili tu. "Kako si kaj preštal ofenzivo?" smo spraševali drug drugega. "Kje je ta in ta?" V odgovor pa so se smehljali in kimali z glavo, ali pa pogledali v tla in se zasmejali v veseljem ponosu, ali pa povedali kakšno fantastično storijo, ali pa le kričali in zavrnili vprašanje s širokim zamahom—vsak po svojem občutku. Toda umori v Moroviću in Rači in Bosutu so še vedno nad nami kot temne, pošastne sence: v bosutskih gozdovih tistega aprila smo se počutili kot ljudje, ki so se vrnili na domačo grudo in jo našli od dolgotrajne povodnji golo in zapuščeno. SANS.

POTREBUJENO

ženske pomočnice za delo v KAFETERIJI

na severo in zapadni strani mesta. Delo po dnevu — ob večerih in ponoči.

Začetna plača 85c na uro in več za večerne ali nočne ure.

Hrana prosta — uniform obleko preskrbimo mi.

Vprašajte na:

UPOSLEVALNEM URADU ZA ŽENSKO

309 West Washington St.

ILLINOIS BELL

TELEPHONE CO.

VAŽNO OBVESTILO

naročnikom dnevnika Prosveta

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ali eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$3.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri aseptu \$1.25 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaš lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo—Vselej kakor hitro kateri vaš član preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$3.00	Za Chicago in okolice je \$3.50
1 tednik in 6.00	1 tednik in 6.30
2 tednika in 9.00	2 tednika in 9.75
3 tednika in 12.00	3 tednika in 13.50
4 tednika in 15.00	4 tednika in 17.00
5 tednikov in 18.00	5 tednikov in 20.50
Za Evropo je \$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnina.

PROSVETA, SNRPJ,

2857 So. Lawrence Ave.

Chicago 23, Ill.

Priložite polnjen naročnino na list Prosveto vsote \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik () _____ Star naročnik () _____

PARTIZANSKA SLIKA

BAZIL DAVIDSON

Poslovenil Mirko G. Kuhel

(Nadaljevanje in konec.)

Tisto jutro smo se privlekli v vas nepopisno utrujeni od trideset miljanskega pohoda preko njiv, polja in močvirja, hoja, ki je bila največ časa hitrejša od normalne. Če bi nam bil ta naš uspeh dajal kaj veselja, bi ga ustavila in ubila Rača. V eni izmed prvih hiš smo našli prijatelja pol kompanije odreda; povedali so nam, kar smo morali vedeti. Resnica je bila še hujska kot najbolj divje govoriče, kar smo jih slišali. Bili so veseli, ko so nas zagledali, in dobro se jim je zdelo, ker smo srečno prekoračili Semberijo; toda njihova dobrodošlica se ni zdelo na mestu.

Lala je planil v sobo, kjer smo sedeli izčrpani, in nas premagal s svojim sprejemom. Silno vesel je bil, ko je zagledal Koljo. Doslej je nosil vso odgovornost sam in se ukvarjal s položajem, ki je bil zaradi svoje grozote nekaj nezalisanega celo za tako izkušenega partizana kot je bil Lala. Na hitro nam je popisal, kaj se je pripetilo, stavki so mu drdrali kot regljanje mitraljeza. Preiskal je položaj prehrane. Skončal je s pokopavanjem trupel. Ustanovil je zopet ljudski odbor. Organiziral je ljudsko kuhinjo.

Preiskal je vodnjake. Preveč mrlčev je ležalo predolgo pod plitvo plastjo, da se voda ne bi okužila. Bal se je epidemije tifusa ali kaj podobnega. Bolje je, da ne pijemo vode. Izdal je tako prepoved. Lepo ga je bilo videti—jezega, a navdušenega, kajti nič ni moglo Lale demoralizirati.

"Nikoli bi tega ne verjel," je dejal Lala. "Gori na Trnovem so nam pravili neke malenkosti o umorih in požiganju v Rači. In mislil sem si—mislil, ha, ha! Kakšne neumnosti nam trobijo; čemu pridejo in izmed vseh ljudi nam pripovedujejo o teh stvareh? Kot da ne znamo, kaj so fašisti? Majku! Morilci! Boste videli." Njegov glas je postal hripav od jeze, hreščav. "V tej vasi je nad dve stotine ubitih. Prerezana grla..." je pokazal s prstom čez vrat.

Kasneje smo hodili naokoli po tih vasi, Kolja in Lala in jaz, in videli smo na lastne oči. Lala mi je pokazal listič, ki so ga Nemci vrgli z letala nekaj dni potem, ko je bila vas opustošena. Listič je imel napis: "Množični umor v Rači", in je nosil podpis "Borci za pravo svobodo". Sam dr. Goebbels bi bil ponosen nanj!

"... Ko so bosanski muslimanski prostovoljci," se je čitalo, "dospeli v vas, so našli grozno sliko poklanih ljudi. Le par židov iz vasi je odšlo s partizani. Groza tega pokolja je nepopisna. Končno se je le pokazala prava barva komunistične vojne za svobodo!"

"Doli s komunizmom, svobodo narodu!"

"Nikoli ne pozabite, da se bo trpljenje in revščina, bolezen in smrt nedolžnih žrtev nadaljevala toliko časa, dokler zavratna komunistična kača ne bo izgnana z naše zemlje..."

Osnovni namen tega letaka je bil prikazati, češ, da so boljše-viški banditi ubili v vasi vsako osebo, ki je odklonila iti z njimi v Bosno. Zdelo se je, da ci-nizem ni mogel doseči večje globočine. Hodili smo po vasi in videli na lastne oči. V veliki hiši, ki so jo dozdevno Nemci rabili za glavni stan svojega štaba, kajti značke njihovih edine so bile naslikane po stenah, smo našli na nekem starčku, ki se je na nek način rešil in je ostal eden izmed dveh ali treh živih prič, ki so videli, kaj se je dogodilo. Bil je nekoliko zmeden, se smejal in mahal po zraku. Pokazal je na prostor v vrtu, kjer je našel svojo ženo ležečo na obrazu in zalito s krvjo; lobanja je bila nad vratom presekanja s sekuro. Malo naprej je bila izba, kjer sta bila mati in njeno dete ubita v postelji;